

Postbus 2894 1000 CW Amsterdam

Aan de woordvoerders asiel en migratie van
de Vaste commissie voor Justitie en Veiligheid

Landelijk Bureau

Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Datum 29 mei 2020
Betreft Inbreng VluchtelingenWerk Notaoverleg Asiel 3 juni 2020
ons kenmerk O.2.2.20-110.MK

Geachte woordvoerders,

Ten behoeve van het Notaoverleg Asiel dat op woensdag 3 juni a.s. plaatsvindt in de Tweede Kamer, wil VluchtelingenWerk Nederland u graag het onderstaande meegeven met betrekking tot de volgende onderwerpen:

- Effecten in de asielketen vanwege corona
- Telehoren en Taskforce IND
- Dwangsommen
- Uitbreiding opvangplaatsen
- Veiligelanders zelf afhandelen, zonder Dublinclaim
- Meerjarig beleidskader Hervestiging
- Inspectierapport Bahrein
- ACVZ-rapport gebruik landeninformatie
- Rapportage Vreemdelingenketen

Effecten in de asielketen vanwege corona

Op 15 maart jl. werd door de staatssecretaris het asielproces stilgelegd en kregen nieuwe asielzoekers geen opvang in de azc's meer. De asielzoekers die vervolgens in de noodonderdaklocatie werden opgevangen mochten deze niet verlaten en geen bezoek ontvangen. In feite was er sprake van detentie zonder juridische grondslag en zonder zicht op wanneer deze situatie zou eindigen. Inmiddels is deze groep asielzoekers die daar is opgevangen overgeplaatst naar de reguliere centrale opvang.

Niet alleen nieuwe asielzoekers maar ook andere groepen die op grond van de regelgeving recht hebben op opvang (zoals asielzoekers met een opvolgende aanvraag en zwangere vrouwen in de weken voor en na de bevalling), krijgen nu geen opvang in de azc's.

Voor eenieder die recht heeft op opvang moet opvang in de azc's en per direct weer mogelijk worden. VluchtelingenWerk vraagt de staatssecretaris om voorbereidingen te treffen zodat bij een mogelijke nieuwe *lockdown* toegang tot asiel en opvang voor asielzoekers geborgd zijn.

Door de abrupte sluiting van Ter Apel konden ongeveer 180 pas gearriveerde nareizigers niet meer terecht voor hun de driedaagse procedure waarin zij normaal hun beschikking

en hun verblijfspot ontvangen, niet ingeschreven worden in de Basisregistratie Personen (BRP) en geen een tbc-check ondergaan indien nodig. Door het ontbreken van deze registraties kunnen zij geen toegang krijgen tot reguliere voorzieningen. Nareizigers waarvoor geen passende huisvesting beschikbaar was bij de statushouder mochten ook niet in een azc verblijven waar zij normaal wel recht op hebben.

Deze situatie heeft meer dan twee maanden geduurd. Hele gezinnen verbleven bij een statushouder op een kamertje en moesten bij gebrek aan inkomsten van de voedselbank leven. VluchtelingenWerk heeft bij het ministerie, COA en IND aangedrongen op een tijdelijke financiële regeling maar door de trage besluitvorming is deze nog steeds niet gerealiseerd. Pas op 27 mei werd besloten dat de gezinsleden zonder passende huisvesting weer recht kregen op opvang. Inmiddels hebben de nareizigers bij wijze van uitzondering hun beschikking per post gekregen en is een start gemaakt met het uitreiken van verblijfsdocumenten. Inschrijving in de BRP is nog niet voor de hele groep gerealiseerd.

VluchtelingenWerk constateert dat het vinden van oplossingen na het wegvallen van de Ter Apelprocedure voor deze ernstig benadeelde groep door de overheid te lang heeft geduurd en bovendien nog steeds niet voor iedereen is opgelost. VluchtelingenWerk vraagt de staatssecretaris maatregelen te treffen zodat deze groep per direct toegang krijgt tot de reguliere voorzieningen en bij een eventuele nieuwe *lockdown* de Ter Apelprocedure voor nareizigers openblijft, dan wel een voorziening wordt getroffen zodat nareizigers niet opnieuw maandenlang verstoken blijven van leefgeld en onderdak.

Telehoren en Taskforce IND

Nadat de asielprocedures sinds 15 maart jl. voor het grootste deel werden stilgelegd als gevolg van de coronamaatregelen is de IND sinds een paar weken gestart met het zogenaamde 'telehoren' van asielzoekers. Gehoren worden met behulp van een beveiligde videoconferentie applicatie vanuit de opvanglocatie gedaan. In eerste instantie werd aangekondigd alleen zaken in te plannen waarin de volledige aanmeldfase heeft plaatsgevonden en die behoren tot de categorie kansrijke zaken (asielzoekers uit Syrië, Jemen en Turkije). In de [brief](#) van de staatssecretaris van 9 april jl. is te lezen dat het doel is de komende weken het telehoren in lopende asielzaken steeds verder op te schalen, waarbij het de ambitie is om over een "aantal weken (...) het aantal gehoren dat op deze wijze plaatsvindt, op hetzelfde niveau te brengen als het aantal gehoren dat plaatsvond voor de coronacrisis"¹. Dat betekent dat ook asielzoekers met andere nationaliteiten – en dus met een minder hoge kans op inwilliging – waarbij het uitgebreid kunnen vertellen van hun individuele relaas van levensgroot belang is, hun verhaal via een videoverbinding moeten vertellen. We weten uit ervaring hoe moeilijk het voor mensen kan zijn om te vertellen over traumatische gebeurtenissen, verkrachtingen of andere zaken waar schaamte of gebrek aan vertrouwen speelt.

Fysiek horen met inachtneming van de coronamaatregelen behoort voor kwetsbare asielzoekers tot de mogelijkheden, maar vindt nog weinig plaats. Er is bovendien geen standaard 'check' ingebouwd of iemand daadwerkelijk kwetsbaar is. VluchtelingenWerk acht dit van groot belang, en stelt voor FMMU² deze check te laten uitvoeren voorafgaand aan de gehoren. Ook moeten er waarborgen ingebouwd worden voor als de gehoren plaatsvinden: Wat als tijdens een telegehoor blijkt dat het niet "overkomt", is er dan ruimte om te stoppen en fysiek verder te gaan? Wat heeft dit voor effect op de verdere afhandeling? Zijn asielzoekers geneigd om maar door te gaan omdat ze niet langer op een besluit willen wachten? Als ze zich online niet goed kunt uitdrukken in het gehoor, mag dit niet in hun nadeel werken.

¹ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z06517&did=2020D13882

² Forensisch Medische Maatschappij Utrecht, zie <https://www.fmmu.nl/>

VluchtelingenWerk juicht het hervatten van de gehoren toe, mede in het licht van de lange wachttijden voor asielzoekers, maar wil er wel op wijzen dat snelheid nooit ten koste mag gaan van de kwaliteit en zorgvuldigheid van de asielprocedure. We willen erop aandringen ervoor te waken dat telehoren niet het nieuwe normaal wordt. We vragen u er bij de staatssecretaris op aan te dringen dat de IND zich vooralsnog beperkt tot het telehoren in kansrijke zaken (asielzoekers uit Syrië, Jemen en Turkije), totdat de nodige waarborgen in het systeem zijn ingebouwd.

Parallel aan het starten met telehoren is ook de Taskforce van start gegaan³, die de "oude IND voorraad" van 14.000 zaken "op projectmatige wijze" moet afdoen voor het najaar van 2020. VluchtelingenWerk is kritisch op de haalbaarheid van ambitie van de taskforce. Hoe staat het met de werving van het nieuwe personeel, zoals rechters, advocaten en juridische experts? Dit nieuwe personeel zou worden ingezet op het horen van asielzoekers. Is dit nieuwe personeel genoeg geëquipeerd om de telegelohoren af te nemen, die voor ervaren hoormedewerkers al extra vaardigheden op het gebied van het lezen van lichaamstaal van een beeldscherm vergen? De kwaliteit van horen komt hierdoor extra onder druk te staan.

Wij signaleren in de praktijk dat de 'knip' tussen de zaken van voor april 2020 en daarna spanning onder asielzoekers die al lang op de start van hun procedure wachten oplevert. Het is onduidelijk wie er eerst behandeld wordt en waarom dit zo is.

VluchtelingenWerk vraagt u om de staatssecretaris te bevragen op de haalbaarheid van de plannen van de taskforce, of dit gevolgen heeft voor de kwaliteit van de gehoren en de uiteindelijke invloed op de kwaliteit en zorgvuldigheid van beslissingen? Kan de staatssecretaris al iets melden over de voortgang, waarover maandelijks gerapporteerd zou worden? VluchtelingenWerk pleit tevens voor een logische planning en heldere communicatie aan asielzoekers over de afhandeling van zaken.

Dwangsommen

Zoals eerder opgemerkt hebben wij grote zorgen over het buitenwerking stellen (tijdelijke wet) en zelfs afschaffen (structurele wet) van de mogelijkheid voor asielzoekers bij de overheid af te dwingen dat er tijdig duidelijkheid gegeven wordt op de asielaanvraag. Een asielzoeker zit niet te wachten op een geldelijke vergoeding, maar op een beslissing op de vraag of Nederland ze bescherming wil bieden. Een regel afschaffen omdat de uitvoerende macht zelf zich niet aan de regels houdt, en waarmee één groep wordt benadeeld ten opzichte van alle andere personen in Nederland, is in strijd met het gelijkheidsbeginsel. Elke persoon die zich in Nederland bevindt moet in gelijke gevallen gelijk worden behandeld⁴.

De Wet Dwangsom maakt het mogelijk op twee manieren consequenties te verbinden aan het niet tijdig beslissen door een bestuursorgaan. In het geval van een asielzoeker: (1) ingebrekestelling indienen bij de IND: een regeling op grond waarvan een bestuursorgaan een dwangsom verschuldigd kan zijn voor iedere dag dat de beslissing uitblijft; (2) beroep niet tijdig beslissen indienen bij de bestuursrechter: een regeling op grond waarvan na een ingebrekestelling rechtstreeks beroep bij de bestuursrechter kan worden ingesteld tegen niet-tijdig beslissen door het bestuursorgaan.

Ook de Raad van State (RvS) is kritisch op de tijdelijke wet⁵; hoewel zij een tijdelijke opschorting van de dwangsomregeling *bij de IND* (mogelijkheid 1) verdedigbaar acht, mag deze inbreuk in geen geval verder gaan dan strikt noodzakelijk om het beoogde doel

³ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/04/09/kabinet-schaft-dwangsommen-asielzaken-af>

⁴ Artikel 20 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

⁵ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?id=2020Z09649&dossier=35476#wetgevingsproces>

– dat de IND weer in staat is tijdig op verzoeken om asiel te beslissen – te bereiken. De mogelijkheid om een *oordeel van de Bestuursrechter* te vragen (mogelijkheid 2) moet wat betreft de RvS behouden blijven. Asielzoekers hebben recht op een effectief rechtsmiddel⁶, asielzoekers moeten naar een rechter kunnen om een besluit af te kunnen dwingen⁷.

VluchtelingenWerk vraagt u aanpassing van de Wet dwangsom te verwerpen nu deze in strijd is met het gelijkheidsbeginsel en de Raad van State negatief adviseert.

Uitbreiding opvangplaatsen

In de [brief](#) van 12 februari die voor dit overleg geagendeerd staat geeft de staatssecretaris aan dat er voor dit jaar nog steeds onvoldoende extra opvangplaatsen zijn gerealiseerd. Met de komst van nieuwe asielzoekers en gezinsherenigers als reizen weer mogelijk wordt, zal dit nog meer prangend worden. Voorkomen moet worden dat opnieuw noodoplossingen zoals de inzet van sporthallen gebruikt moeten worden. Van de uitvoering van de voornemens voor een nieuw opvangmodel zoals verwoord in het Regeerakkoord is vrijwel niets terecht gekomen. Vooral niet waar het de belangrijke verbinding met integratie betreft, terwijl het kabinet zich juist zou inzetten op het verbeteren van de voorwaarden voor integratie. De opvang is nog steeds niet evenredig verdeeld over het land en er is nog geen sprake van kleinschalige centra met kansrijke asielzoekers dichtbij de gemeente waar ze na statusverlening gaan wonen. De benodigde uitbreidingen zouden daarom in samenspraak met gemeenten alleen in de vorm van kleinschalige opvang met een goede regionale verspreiding over het land gerealiseerd moeten worden. Hiervoor is ook voldoende financiering nodig

VluchtelingenWerk pleit ervoor de benodigde uitbreiding van de centrale opvang in nauwe samenspraak met gemeenten en alleen in de vorm van kleinschalige opvang evenredig verspreid over het land te laten plaatsvinden.

Veiligelanders zelf afhandelen, zonder Dublinclaim

VluchtelingenWerk wil erop wijzen dat de staatssecretaris een eenvoudige maatregel kan nemen die de druk op de opvang en de overlast die door een klein deel van de asielzoekers wordt veroorzaakt aanzienlijk zal verminderen. Dit kan gerealiseerd worden door geen Dublinclaims meer te leggen voor asielzoekers die afkomstig zijn uit veilige landen van herkomst en geen bescherming nodig hebben. Dit zal ervoor zorgen dat deze groep aanzienlijk korter in de opvang verblijft. In de bijlage vindt u een nadere uitleg. Ook in de Brede Maatschappelijke Heroverwegingen wordt toepassing van deze maatregel als suggestie gegeven, waarbij het een besparing oplevert tot ruim €7 miljoen per jaar⁸. Bij de genoemde mogelijke consequentie dat het mogelijk tot meer Dublinclaims van andere landen voor Nederland kan leiden, mist een belangrijke opmerking dat een eenmaal afgewezen asielzoeker geen recht meer heeft op opvang (tenzij er sprake is van een gegronde nieuwe aanvraag) en dus niet tot verdere belasting van de opvang leidt.

VluchtelingenWerk vraagt de staatssecretaris om geen Dublinclaims meer te leggen voor de asielzoekers uit veilige landen van herkomst zodat er snel op hun asielverzoek wordt beslist en ze niet meer langdurig in de azc's zullen verblijven.

Meerjarig beleidskader Hervestiging

Het aantal vluchtelingen waarvoor hervestiging noodzakelijk is om hen bescherming te kunnen bieden is de afgelopen jaren steeds verder toegenomen. Volgens de jaarlijkse rapportage van de UNHCR zijn er 1,4 miljoen vluchtelingen waarvoor hervestiging nodig

⁶ Artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

⁷ Zie RvS-advies, gebaseerd op artikel 112 van de Grondwet, gelezen in het licht van de jurisprudentie van de Hoge Raad onder meer ECLI:NL:HR:1915:AG1773 (Guldmond/Noordwijkerhout) en Artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/04/20/bmh-14-naar-een-wendbare-migratieketen>

is, terwijl er in 2019 slechts 64.000 vluchtelingen zijn hervestigd⁹. Het Kabinet erkent in de brief van 26 mei jl.¹⁰ dat de enorme druk op landen van eerste opvang niet eerder zo hoog is geweest en het gevaar van verdere destabilisering in de regio's toeneemt, maar is toch niet bereid het meerjarenquotum te verhogen: dit blijft steken op 500 vluchtelingen per jaar. Nederland is een welvarend land en een veel grotere bijdrage aan de bescherming van vluchtelingen is noodzakelijk. Ook in de onlangs gepubliceerde Brede Maatschappelijke Heroverwegingen wordt het substantieel verhogen van het quotum naar 1000 of 5000 plaatsen per jaar als een reële optie benoemd¹¹.

VluchtelingenWerk pleit ervoor dat Nederland het hervestigingsquotum substantieel verhoogd zodat jaarlijks aan 5000 vluchtelingen bescherming kan worden geboden.

De aanpassing van het rekenmodel – het tellen van het aankomstmoment in plaats van het selectiemoment – is een goede verbetering. Helaas worden er geen andere verbeteringen van het beleidskader geïntroduceerd. Zo blijft bij de selectie het door het COA opgemaakte 'hervestigingsprofiel' meegewogen worden, terwijl de integratie van een vluchteling in Nederland zich niet laat voorspellen. Een dergelijk criterium leidt tot willekeur bij beslissingen en juist de benodigde bescherming van een extra kwetsbare vluchteling – zoals vastgesteld door de UNHCR – dient centraal te staan. Ook wordt de periode tussen selectie en aankomst in Nederland niet verkort, terwijl het voor de bescherming en integratie van vluchtelingen van belang is zo spoedig mogelijk naar Nederland te kunnen verhuizen. Dit is mede te wijten aan de uitgebreide 'culturele oriëntatie' die Nederland organiseert, waarbij medewerkers van het COA driemaal naar het opvangland reizen om een vierdaagse training te geven. Tenslotte is een knelpunt dat gemeenten vanwege de rechtstreekse plaatsing in gemeenten en de meer intensieve begeleiding die vaak nodig is vaak meer kosten moeten maken dan voor andere vluchtelingen. Het zou daarom logisch zijn (delen van) de extra gelden die Nederland vanuit de EU ontvangt voor iedere hervestigde vluchteling die binnen het EU-programma valt (6000 euro voor vluchtelingen uit prioritair gebied 10.000 euro) aan gemeenten toe te kennen.

VluchtelingenWerk pleit ervoor om het beleidskader en de snelle integratie van hervestigde vluchtelingen te verbeteren door het hervestigingsprofiel niet mee te laten wegen bij de selectie, de periode tussen selectie en aankomst in Nederland aanzienlijk te verkorten en gemeenten meer financiële ruimte te geven voor de extra taken en begeleiding bij de huisvesting en vestiging in de gemeente. Dit zal ook bijdragen aan het draagvlak voor gemeenten om meer hervestigde vluchteling te huisvesten.

Inspectierapport Bahrein

Het onderzoek van de Inspectie Justitie en Veiligheid naar de rampzalige uitzetting van de Bahreinse Ali Mohammed al-Showaikh werd eerder dit jaar heropend. VluchtelingenWerk pleitte toen al voor een spoedige afronding zodat het rapport openbaar kon worden gemaakt, en de Tweede Kamer nam op 19 december jl. een motie¹² aan met dezelfde strekking. Nu, een aantal maanden later, is het onderzoek nog steeds niet afgerond en naar de Kamer gestuurd, en zit Ali Mohammed nog altijd vast in een Bahreinse cel.

VluchtelingenWerk vindt dat het onderzoek zo snel mogelijk moet worden afgerond, zodat het openbaar kan worden gemaakt en de staatssecretaris kan worden aangesproken op de ernstige fouten die in deze zaak zijn gemaakt. Daarnaast is een breder onderzoek

⁹ <https://www.unhcr.org/protection/resettlement/5d1384047/projected-global-resettlement-needs-2020.html/>
<https://www.unhcr.org/resettlement-data.html>

¹⁰ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z09386&did=2020D20191

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/04/20/bmh-14-naar-een-wendbare-migratieketen>

¹² <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2019Z25648&did=2019D52711>

nodig naar de kwaliteit van de beslissingen van de IND. Het Inspectierapport is aanleiding tot ernstige zorgen over het lot van andere asielzoekers die om persoonlijke redenen vluchten, zoals politiek activisten, journalisten of bekeerlingen.

ACVZ-rapport gebruik landeninformatie

Dat de fouten die door de IND gemaakt zijn in deze zaak niet op zich staan blijkt ook uit het recente ACVZ advies "Weten en Wegen"¹³. De ACVZ concludeert dat de werkwijze van de IND wat betreft het onderbouwen van haar beslissingen willekeurig en niet transparant is.

VluchtelingenWerk roept u op om bij de staatssecretaris aan te dringen de aanbevelingen van de ACVZ over te nemen, als eerste stap voor het verbeteren van de kwaliteit van de beslissingen.

Rapportage Vreemdelingenketen (RVK)

In de Rapportage Vreemdelingenketen 2019¹⁴ staat onder andere: "[v]an de eerste asielaanvragen waarover in de periode januari tot en met december 2019 is beslist, is 25 procent ingewilligd". VluchtelingenWerk wil er graag op wijzen dat dit in geen geval betekent dat van alle mensen die nu naar Nederland komen om asiel aan te vragen, er slechts een kwart recht zou hebben op een asielvergunning. Er is bewust voor gekozen om zogenaamde 'veiligelanders' met voorrang te behandelen, waardoor het percentage toekenningen sterk negatief beïnvloed wordt. 'Kansrijke' asielzoekers moeten hierdoor juist nog langer wachten dan al het geval was als gevolg van de wachttijden in de asielprocedure.

VluchtelingenWerk pleit ervoor om *doelmatigheid* zwaarder te laten wegen dan louter *politieke* afwegingen als het gaat om de sturing op de IND en beleidskeuzes rond de asielprocedure.

Wij hopen dat u onze inbreng kunt gebruiken in het overleg met de staatssecretaris.

Met vriendelijke groet,

Abdeluheh Choho

cc mevr. A. Broekers-Knol, staatssecretaris Justitie en Veiligheid

¹³ <https://www.adviescommissievoorvreemdelingenzaken.nl/publicaties/publicaties/2020/05/25/25>

¹⁴ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z09356&did=2020D20131